

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Vzdělávací materiál vytvořený v projektu OP VK

Název školy:	Gymnázium, Zábřeh, náměstí Osvobození 20
Číslo projektu:	CZ.1.07/1.5.00/34.0211
Název projektu:	Zlepšení podmínek pro výuku na gymnáziu
Číslo a název klíčové aktivity:	III/2 - Inovace a zkvalitnění výuky prostřednictvím ICT

Anotace

Název tematické oblasti:	Literatura pro vyšší gymnázium
Název učebního materiálu:	Antická literatura
Číslo učebního materiálu:	VY_32_INOVACE_CJ0311
Vyučovací předmět:	Český jazyk a literatura
Ročník:	1. ročník čtyřletého gymnázia, 5. ročník osmiletého gymnázia
Autor:	Mgr. Libuše Chudobová
Datum vytvoření:	25. 2. 2014
Datum ověření ve výuce:	31. 3. 2014
Druh učebního materiálu:	pracovní list
Očekávaný výstup:	Student chápe význam antické literatury pro další rozvoj světového písemnictví, charakterizuje základní žánry, a to včetně příkladů.
Metodické poznámky:	Pracovní list je možné využít k samostatné práci, práci ve dvojicích, či ke skupinové práci.

ANTICKÁ LITERATURA

1. *Věhlasná Pénélopé s ním začínala hned hovor: „Cizinče, na jednu věc já sama se nejdřív tě zeptám: kdopak a odkud jsi rodem, kde město a rodiče tvoji?“ Na to jí odpovídaje zas důvtipný Odysseus pravil: „Nikdo z lidí by, ženo, tě nemohl na celém světě pohanět: věru tvá sláva až k širým nebesům sahá. Ted' se však ve svém domě mne vpytávej na jiné věci, netaž se na můj původ a na mou otcovskou zemi, abys mi vzpomínkou na to tím více nenaplnila bolesti hrud' - jsem přeplněn žalem...*

Věhlasná Pénélopé mu na to zas odpovídala: „Předností, milý hoste, i postavu těla a krásu tehdy mi zničili bozi, když Argejci nastupovali na lodě k Tróji a s nimi i Odysseus, milý můj manžel. Kdyby se on zase vrátil a pečoval dál o můj život, byla by větší má sláva a tak by se krásněji žilo. Nyní se trápím - vždyť bůh mi tolik už svízelů seslal! Kolik předáků šlechty tu na blízkých ostrovech vládne, ... všichni, kolik jich vládne zde v Ithace patrné z dálky, za mnou proti mé vůli sem chodí a jmění mi tráví - touhou v miléném srdci se trýzním jen pro Odyssea. Ženiší se sňatkem kvapí, a já jim úskoky strojím.“

a) Urči, ze kterého díla je ukázka.

b) Kdy přibližně toto dílo vzniklo a komu je připisováno autorství?

c) O jaký žánr se jedná? (charakterizuj ho)

d) Pro kterou vlastnost se stala Pénélopé příkladem?

2. Doplň do textu vynechaná místa:

Antické divadlo

Ve starém Řecku se drama vyvinulo ze sborové lyriky tím, že se ke sboru (chóru), který vyslovoval veřejné mínění, přidružili herci předvádějící určitý děj. Mělo dva základní žánry, _____.

Antická tragédie zpracovávala náměty z _____. Měla vzbudit v divácích hrůzu a soucit sů tragickým hrdinou. Vůle jednajících postav se dostávala do konfliktu s _____. Rozhodující pro pocit tragična byla přeměna „strasti“ v mravní problém.

Tragédie byly pocítovány jako „vysoký“, ba vrcholný literární druh, tomu odpovídala i jejich forma. Byly vesměs veršované, nerozdělené na akty, aby čas předvádění byl co nejkratší. Měla vzniknout představa, že se čas předvádění kryje s časem děje. Obvykle se neměnilo (nikoliv závazně) také místo ději, ale zachovávala se jeho jednota. V starořeckém divadle hráli pouze tři herci. Zákony stanovil _____, ve svém díle Poetika.

(podle J. Hrabáka, Poetika, 1973)

3. *Isména:* *A stejně strašně, považ, skončíme i my, když přestoupíme zákaz, co dal Krejón všem. Jsme jenom ženy, jsme dvě slabá stvoření, jak nám by bylo možno s muži bojovat? A protože nám vládnou, kdo jsou silnější, nutno se poddat, ať to hryže sebevíc. Já mohu jenom prosit mrtví pod zemí, ať odpustí, když z donucení poslouchám, co káže vladař. Neboť není rozumné dělati více, než nač komu stačí sil.*

Antigona: *Neprosím se tě. Ani kdybys chtěla jít, já nyní bych tě k svému činu nevzala. Dělej, jak myslíš - bratra pohřbím stůj co stůj. A jestli při tom zemřu, krásná bude smrt. Drahému bratru drahá za svůj zbožný čin tam budu ležet s ním. A mnohem lepší jest těm mrtvým pod zemí být milá než těm zde. Tam totiž budu navěky. A ty, když chceš, měj v neúctě, co bozi prikazují ctít.*

Isména: *Já ctím své bohy, jenže nemám tolik sil, abych se postavila vůli občanů.*

Antigona: *Máš plno výmluv. Ale já jdu za bratrem a vlastní rukou mohyly mu zasypu.*

a) Uved' autora díla:

b) Jaký je základní konflikt této ukázky?

c) Vysvětli pojem drama:

4. *O válce zpívám a reku, jenž první z krajiny trójské připlul k italské zemi, hnán osudem, k lavinským břehům, vyhnanec, dlouhý čas jej po zemích šivala i mořích božská moc: zlý Junonin hněv, jenž nedal se smířit.*

Mnoho i trpěl válkou, než konečně, založiv město, usídlil v Latii bohy: tak povstal Latinský národ, dávní praotci albští, a římské vysoké hradby.

... Vyroní z očí slzy a s něžnou mluví k ní láskou: „Didóno, nešťastná ženo, tož přec jen došla mi pravá zpráva, že stihla tě smrt, žes mečem skončila život. Vinen jsem já tvou smrti? Ó při hvězdách, nebeských bozích přísahám, jestliže je též v podsvětí záruka přísah, v skutku jsem od břehů tvých, ó královno, odcházel nerad! Mne však božský rozkaz, jenž nutí i tady mě chodit po místech drsných plísni a v hluboké noci a stínu, mocí dohnal k tomu - a také jsem nemohl tušit, že bych ti odchodem svým tak velkou způsobil bolest.

a) Urči autora, název díla a přibližnou dobu jeho vzniku.

b) Charakterizuj toto dílo:

c) Uveď další díla (autory, názvy) inspirovaná stejným tématem:

5.

A) O ráji

Myšák se oženil s myší. „Miláčku,“ zvolal vášnivě novomanžel, „milujme se a množme se! To bude ráj, až bude svět plný myší! Zaslouchla ho kočka, číhající před myší dírou, a souhlasně mňoukla: „Ano, svět plný myší, to bude ráj. Ale hlavně, aby v něm nebylo moc koček!“

a) Urči literární žánry ukázky a charakterizuj je:

B) Zle, matičko, zle!

*Poctivému hrozí jenom hlad,
zloději zas jenom šibenice:
český literát
má trampot více:
jenu hrozí hlad
i šibenice.*

b) K ukázce A - Kdy se s tímto žánrem setkáváme poprvé? Uveď alespoň dva autory tohoto žánru. Jaké poučení vyplývá z ukázky?

c) K ukázce B - Odhadneš jméno autora?

6. Víno

(6. stol. př. n. l.)

*Přines číši, chlapče, hola!
jedním douškem vyprázdňím ji,
naliv vína jenom zpola,
tolik, kolik vody vlijí.
Nechť jak jindy, bez hlučnosti
s **Bakchem** krásně rozprávím si.
Hrubých pijatik už dosti,
v nichž se řvaní s křikem mísí
jako u barbarských kmenů.
My jen lehce upijejme, “
hovořme a krásně pějme,
jak je zvykem u **Helénů**.*

a) Přiřaď autora:

b) Vysvětli význam tučně tištěných slov.

c) Vyjádři podstatu anakreontské lyriky.

ŘEŠENÍ:

1. a) Homér – Odyssea
b) 8. stol. př. Kr.
c) epos – rozsáhlá epická skladba, vyznačuje se tzv. epickou šíří (rozsáhlé, rozvláčné popisné pasáže), zdrojem jsou mýty, psaný veršem – hexametrem...
d) věrnost
2. tragedii a komedii... bohy (osudem)... Aristoteles
3. a) Sofokles – Antigona
b) Poslouchat světské zákony (zákaz krále Kreonta pohřbít Antigonina bratra Polyneika) nebo zůstat věrný vyšším mravním zákonům (Polyneika pohřbít)?
c) Drama je určené k předvádění na jevišti, žánry – tragédie, komedie, muzikál, základní jednotkou je replika, objevují se scénické poznámky...
4. a) Vergilius – Aeneis – konec 1. stol. př. Kr.
b) básník změnil své síly s Homérem, spojil mýtus s historií a vytvořil epos, kterým se natrvalo zapsal do dějin. Dvanáct zpěvů (knih) líčí útěk trójského hrdiny a legendárního praotce římského národa Aenea z hořící Tróje, jeho bloudění po moři a konečně šťastné přistání v Latii. V prvních šesti zpěvech hledá Aeneas se svými druhy na příkaz bohů novou zemi a pronásledován hněvem bohyně Juno bloudí léta po mořích; v sedmém až dvanáctém zpěvu postupuje boje s italskými kmeny, aby v Latii založil novou Tróju a římský národ. Vergilius chtěl toto dílo spálit, ale byl přemluven, aby je odkázal přátelům, kteří mu slíbili, že jej nevydají. K tomuto slibu nebylo přihlíženo a téměř dokončené dílo bylo pouze zredigováno a vydáno. Pro své značné vlastenectví se dílo stalo značně populární. Dále se mnoho kritiků pozdější dob domnívá, že Aeneida není příliš originální (prvních 6 knih je ovlivněno Homérovou Odysseou, knihy 7–12 Iliadou), přesto toto dílo výrazně ovlivnilo středověkou a následně i novověkou epiku.
c) Dante – Božská komedie
5. a) A) bajka
B) epigram
b) v řecké literatuře – Aisópos (6. stol. př. Kr.), Jean de la Fontaine, I. A. Krylov...
c) Karel Havlíček Borovský (pol. 19. stol.)
6. a) Anakreon
b) Bakchus – řec. Dionýsos – bůh vína, veselí, úrody, plodnosti
Heléni - Řekové
c) Poezie nazvaná podle básníka A, oslavující víno, ženy, zpěv, veselí...